Konsument verket • KO

PM

Datum 2024-12-18

Dnr 2024/1390

Granskning av avtalsvillkor avseende pris för elavtal med månadsbaserat rörligt pris

1. Inledning

Konsumentverket är den centrala tillsynsmyndigheten på konsumentområdet. Ett av Konsumentverkets uppdrag är att övervaka efterlevnaden av lagar som reglerar konsumentskyddet på marknaden som till exempel lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden.

Under 2022 genomförde Konsumentverket en granskning avseende elhandelsföretags prisinformation på webbplats och faktura för avtalsformen månadsbaserat rörligt pris. I denna promemoria går Konsumentverket vidare och granskar avtalsvillkoren avseende pris för samma avtalsform. Pris är den viktigaste faktorn för konsumenten vid val av elavtal och för en väl fungerande elmarknad är det viktigt med korrekt prisinformation.

Många konsumenter har låg kunskap om elavtal och på marknader som konsumenter upplever som komplicerade är det särskilt viktigt med klara och tydliga avtalsvillkor. Anmälningar som kategoriserats som oskäliga avtalsvillkor är vanligt förekommande till Konsumentverket. Hittills under 2024 utgör anmälningar om oskäliga avtalsvillkor 23 % av den totala mängden anmälningar på energiområdet.

2. Om granskningen

Konsumentverket har granskat avtalsvillkor avseende pris för månadsbaserade rörliga elavtal. Avtalsvillkoren har hämtats från elhandelsföretagens webbplatser under september månad 2024. Granskningen omfattar nedanstående 24 elhandelsföretag. Aktörerna täcker en stor del av marknaden och ger därför en god bild av de avtalsvillkor som många konsumenter tar del av.

Följande elhandelsföretag har granskats:

1. Fortum
2. Vattenfall
3. Eon
4. Jämtkraft
5. Göteborg Energi

Postadress	Besöksadress	Telefon	E-post/webbadress	Bankgiro	Org.nr
Box 48 651 02 Karlstad	Tage Erlandergatan 8A	0771-42 33 00	konsumentverket@konsumentverket.se www.konsumentverket.se	5050-2806	202100-2064

6. Bixia
7. Skellefteå Kraft
8. GodEl
9. Kraftringen
10. Telinet
11. Öresundskraft
12. Nordic Green Energy
13. Borås Elhandel
14. Umeå Energi
15. Storuman Energi
16. Eskilstuna Energi och Miljö
17. Jönköping Energi
18. Karlstads Energi
19. Gävle Energi
20. Luleå Energi
21. Fyrfasen Energi
22. Mälarenergi
23. Stockholms Elbolag
24. Mölndal Energi

Syftet med granskningen är att säkerställa att konsumenten får den information som denne behöver för att förstå priset och för att tillförsäkra att konsumenten erhåller skäliga avtalsvillkor.

3. Resultat och bedömning

3.1 Avtalsvillkor

Lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden (AVLK) är tillämplig på avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling (standardavtalsvillkor) och som används av näringsidkare mot konsumenter. Elhandelsföretagens villkor för elavtal är standardvillkor.

Ett avtalsvillkor är att anse som oskäligt enligt 3 § AVLK om det strider mot tvingande rätt, är oklart eller vilseledande utformat eller om det är obalanserat på ett sätt som gör att en rimlig balans mellan parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet inte längre upprätthålls.

Det är elhandelsföretagen som ansvarar för att informationen avseende pris är klar och tydlig i villkoren och att villkoren är skäliga. Utgångspunkten är att konsumenten genom att läsa villkoren ska kunna bilda sig en uppfattning om priset för avtalet.

Vid genomgång av elhandelsföretagens avtalsvillkor har olika priskomponenter kunnat urskiljas och Konsumentverket har valt att dela upp dessa i fyra grupper: spotpris, övriga kostnader, fast avgift och påslag samt skatter och avgifter. Nedan följer en genomgång av dessa komponenter.

Spotpris

Det vanligaste sättet att beskriva vad priset för el utgår ifrån är att hänvisa till spotpriset på elbörsen Nord Pool eller till det egna inköpspriset. Konsumentverket har noterat att det skiljer sig åt vad elhandelsföretagen tolkar in i begreppet inköpspris. För vissa elhandelsföretag innebär inköpspris endast kostnaden för Nord Pools spotpris medan det hos andra företag även inkluderar kostnader för exempelvis elcertifikat, ursprungsmärkning, balanskraft, avgifter till Svenska kraftnät och kostnader för krediter. Det förekommer även att vissa elhandelsföretag med begreppet inköpspris avser ett eget inköpspris som sätts av elhandelsföretaget.

Den gängse uppfattningen hos konsumenten får antas vara att priset baseras på Nord Pools spotpris. Om elhandelsföretaget utgår från annat pris måste detta på ett tydligt sätt klargöras för konsumenten.

Hur spotpriset viktas mot kundernas förbrukning beskrivs i villkoren på olika sätt. Det kan till exempel beskrivas som att företaget utgår från aktuellt elområde för respektive leveranspunkt, kundernas förbrukningsprofil, aggregerade förbrukningsprofiler eller schablonavräknade anläggningar i aktuellt elområde.

Sammantaget kan det konstateras att elhandelsföretagen beskriver spotpriset eller inköpspriset samt hur viktningen sker på olika sätt och att villkoren därför kan uppfattas som komplicerade hos vissa företag och enklare hos andra. Villkoren kan i denna del komma att bedömas som oklara och därmed oskäliga.

Övriga kostnader

Till ovan nämnda spotpris tillkommer det kostnader, här benämnt övriga kostnader, som tillsammans med spotpriset utgör elpriset. Hur detaljerat elhandelsföretagen beskriver de övriga kostnaderna skiljer sig åt. En del elhandelsföretags avtalsvillkor innehåller en detaljrik uppräkning av samtliga övriga kostnader medan andra elhandelsföretag använder övergripande formuleringar där flera priskomponenter lagts samman. Nedan listas några exempel på olika övriga kostnader som redovisas i elhandelsföretagens avtalsvillkor:

- Ursprungsgarantier
- Miljöpåslag
- Hantering av kvotplikt avseende elcertifikat
- Till elinköpen kopplade kreditkostnader
- Räntekompensationskostnader
- Svenska Kraftnäts effektreservavgift och förbrukningsenergiavgift
- Avgift till Nord Pool
- Balanskostnad
- Balansansvar
- Obalanskostnad
- Handelskostnad

- Handelsavgifter
- Elhandelsrelaterade avgifter vilka är vid var tid gällande
- eSett
- Reglerkraft
- Anskaffningskostnader

Vidare kan det även konstateras att elhandelsföretagen beskriver priskomponenterna på olika sätt trots att det är samma kostnad som åsyftas, exempelvis:

- Hantering av kvotplikt avseende elcertifikat
- Elcertifikatsavgift, Elcertifikatmarknadens noterade genomsnitt per månad
- Fast kostnad för elcertifikat

Flertalet av de granskade elhandelsföretagen beskriver de övriga kostnaderna på ett detaljrikt sätt. En redovisning av samtliga priskomponenter som ingår i konsumentens elavtal är dock troligen inte till fördel för konsumenten. Tydliga och transparanta avtalsvillkor är viktigt men ett villkor kan även vara för detaljerat beskrivet vilket riskerar att leda till att det bli svårläst och därmed svårt att förstå. Ett avtalsvillkor med en mer övergripande uppräkning av de övriga kostnaderna är enklare för konsumenten att ta till sig men ger ändå en god bild av vilka kostnader som är en del av avtalet.

Utgångpunkten bör vara att det som anges i avtalsvillkoren ska spegla det som redovisas angående pris på elhandelsföretagets webbplats och faktura. Vid tidigare genomförd prisgranskning[1] kunde Konsumentverket konstatera att de vanligast förekommande priskomponenterna som redovisas på faktura och webbplats är spotpris, elcertifikat och fast avgift. Uppräkningen av de övriga kostnaderna i elhandelsföretagens avtalsvillkor speglar således i många fall inte den redovisning som sker av priskomponenterna på faktura och webbplats.[2]

En brist på enhetlighet på de platser där elhandelsföretaget redovisar pris får anses vara till nackdel för konsumentens förståelse för avtalets innehåll. Svårlästa avtalsvillkor medför att konsumenten riskerar att inte förstå innebörden av villkoren. Med hänsyn till att konsumenten inte ska vilseledas om ett avtalsvillkors innebörd och prisets olika delar anser Konsumentverket att avtalsvillkoren i denna del generellt sett kan göras mer lättbegripliga och tydliga för konsumenten. Villkor som är oklart utformade kan bedömas som oskäliga enligt lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden.

[1] https://publikationer.konsumentverket.se/produkter-och-tjanster/energi/granskning-av-prisinformation-pa-webbplats-och-faktura
[2] Generell bild som framkom i den granskning som genomfördes 2022 där flertalet av de då granskade elhandelsföretagen även är del av denna granskning.

Fast avgift och påslag
Samtliga elhandelsföretags avtalsvillkor innehåller priskomponenterna fast avgift och påslag. Båda dessa komponenter är viktiga för konsumenten att få kännedom om då priset för dessa är det som vanligen skiljer sig åt mellan elhandelsföretagen.

Priskomponenterna i denna del framgår på ett tydligt sätt i avtalsvillkoren hos merparten av de granskade elhandelsföretagen.

Skatter och avgifter
Hos samtliga elhandelsföretag förekommer en skrivning i avtalsvillkoren som anger att det till konsumentens elpris tillkommer vid var tid gällande lagstadgade skatter och avgifter. Detta är en vag formulering som inte specificerar vilka lagstadgade skatter och avgifter som avses och konsumenten står därmed med ett villkor som lämnar utrymme för tolkning.

I det specifika avtalsvillkoret för månadsbaserat rörligt pris förekommer en uppräkning av olika priskomponenter, dock saknas priskomponenten mervärdesskatt (moms) hos flertalet elhandelsföretag. För det fall moms är den skatt som avses i villkoret om skatter och avgifter förordar Konsumentverket att moms anges i det specifika villkoret för avtalsformen för att öka förståelsen och tydligheten.

Syftar skrivningen på andra skatter och avgifter som redan är kända för elhandelsföretaget och som uteslutande debiteras konsumenten bör även de specificeras i det särskilda avtalsvillkoret för avtalsformen i fråga.

Vidare kan det konstateras att villkoret om tillkommande skatter och avgifter är separerat från villkoret som rör pris för månadsbaserat rörligt avtal. En sådan ordning innebär att konsumenten måste läsa flera olika villkor för att få en fullständig bild av de priskomponenter som är en del av avtalet. Enligt Konsumentverkets uppfattning försvårar detta läsningen och förståelsen för priset i avtalet. För det fall elhandelsföretaget anser att en sådan uppdelning av villkoren är nödvändig är det elhandelsföretagets skyldighet att säkerställa att dessa villkor läses tillsammans.

Allmänna iakttagelser
Det kan konstateras att konsumenten inte får några prisuppgifter avseende de priskomponenter som redovisas i avtalsvillkoren. Utifrån konsumentens perspektiv är det viktigt att dels få en förståelse för priset i avtalet, dels kunna följa att det pris som konsumenten och elhandelsföretaget avtalat om senare överensstämmer med det pris som faktureras.

Som tidigare nämnts kunde det i prisgranskningen från 2022 konstateras att de priskomponenter som främst redovisas på webbplats och faktura är spotpris, elcertifikat och fast avgift. Det kan därför ifrågasättas vad syftet är med den detaljrika redovisningen av priskomponenterna i avtalsvillkoren om

konsumenten inte erhåller någon prisuppgift avseende dessa i varken villkor, på webbplats eller faktura.

För det fall det förekommit någon typ av prisuppgift i avtalsvillkoren har dessa rört påslaget eller den fasta avgiften. I något enstaka villkor har elhandelsföretaget hänvisat till en prislista för aktuella prisuppgifter vilket Konsumentverket finner positivt.

Konsumentverket kan konstatera att det i vissa fall inte är lämpligt att lämna uppgifter om pris direkt i avtalsvillkoren då vissa prisuppgifter justeras löpande. En sådan ordning skulle innebära att avtalsvillkoren måste uppdateras med samma frekvens som priset ändras. Det är dock viktigt att konsumenten får tillgång till pris för de priskomponenter som redovisas i avtalsvillkoren vilket exempelvis skulle kunna lösas genom en hänvisning till en prislista eller annan plats där information om pris återfinns.

4. Avslutande kommentar

En av de vanligaste avtalsformerna på elmarknaden är rörligt avtal med månadsbaserat pris. Priset på avtalet är en av de viktigaste faktorerna som konsumenten tar i beaktande vid val av elavtal och det är därför av stor vikt att säkerställa att de avtalsvillkor som tillhandahålls avseende pris inte är oskäliga. I annat fall riskerar konsumenten att vilseledas eller drabbas ekonomiskt.

Konsumentverket har noterat att en stor del av de granskade elhandelsföretagens avtalsvillkor avseende pris innehåller brister. Verket anser att villkoren generellt kan utformas på ett tydligare och mer lättbegripligt sätt samt att det kan tillhandahållas prisuppgifter kopplat till de priskomponenter som anges. Det är även till fördel för konsumenten om de villkor som måste läsas tillsammans placeras tillsammans för att konsumenten på ett lättare sätt ska kunna tillgodogöra sig och förstå avtalsinnehållet.

Avslutningsvis vill Konsumentverket lyfta Energimarknadsinspektionens nya föreskrift som träder i kraft den 1 januari 2025, Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd om elleverantörers information till elanvändare.[3] I föreskriften regleras bland annat vilka priskomponenter som ska redovisas på konsumentens faktura. Konsumentverket ser positivt på införandet av en enhetlig terminologi. En enhetlig terminologi är mycket viktigt för att underlätta konsumentens möjlighet att förstå sitt pris. Konsumentverkets förhoppning är att kravet på en enhetlig terminologi medför att elhandelsföretagen ser ett värde i att även införa samma typ av begrepp vid redovisning av pris i avtalsvillkoren.

[3] EIFS 2024:2

5. Uppföljning

Konsumentverket har, som framgått ovan, uppmärksammat brister i elhandelsföretagens avtalsvillkor för elavtal med månadsbaserat rörligt pris. De elhandelsföretag som ingått i granskningen kommer att få del av denna promemoria. Promemorian kommer även att skickas till Energiföretagen Sverige med förhoppning om att organisationen sprider den till sina medlemmar.

Konsumentverket förutsätter att företagen tar vad som anförts angående bristerna i avtalsvillkoren i beaktande och ser över villkoren. Konsumentverket kommer att göra en uppföljning för att säkerställa att så har skett.